

Хмельницька обласна військова адміністрація
Хмельницька обласна рада
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Хмельницька торговельно-економічна академія
Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при
Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка
Хмельницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека
Хмельницький обласний науково-методичний центр культури і мистецтва
Державний архів Хмельницької області

КРАЄЗНАВСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ росії ПРОТИ УКРАЇНИ

**II краєзнавчі читання в пам'ять
професора Лева Баженова**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(м. Хмельницький, 29 травня 2026 р.)

**Хмельницький
2026**

II краєзнавчі читання в пам'ять професора Лева Баженова

УДК 908(477.43)(I-21/22)-029:93/94(062.552)
К 78

Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницької торговельно-економічної академії
(протокол № 7 від 17. 04. 2026 р.)

Рецензенти:

С. Гальчак, д. і. н., проф., голова Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України;

Р. Маньковська, д. і. н., проф., заступник голови правління Національної спілки краєзнавців України.

Редакційна колегія:

В. Адамський, к.і.н., доц., доцент кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, в.о. голови Хмельницької обласної організації НСКУ (гол.); **В. Прокопчук**, д.і.н., проф., член президії Хмельницької обласної організації НСКУ (заст. гол.); **К. Чабан**, директор Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки, заступник голови Хмельницької обласної організації НСКУ (заст. гол.); **С. Баженова**, д.і.н., професорка (відп. ред.), **Ю. Блажевич**, к.і.н., доц., голова Хмельницької міської організації НСКУ; **К. Бурдуваліс**, директор Державного архіву Хмельницької області; **О. Завальнюк**, д.і.н., проф.; **О. Комарницький**, д.і.н., проф., заступник декана іст. факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, заступник голови Хмельницької обласної організації НСКУ; **А. Матвєєв**, к.і.н., доц., ректор Хмельницької торговельно-економічної академії; **М. Онищук**, директор Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва; **А. Філінюк**, д.і.н., проф., керівник Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка; **Ю. Хоптяр**, к.і.н., доц., голова Кам'янець-Подільської міської організації НСКУ.

К 78 Краєзнавство в умовах війни росії проти України: II краєзнавчі читання в пам'ять професора Лева Баженова: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 29 травня 2026 р.) / [ред. кол.: В. Адамський (гол.), В. Прокопчук (заст. гол.), К. Чабан (заст. гол.), С. Баженова (відп. ред.), Ю. Блажевич, К. Бурдуваліс, О. Завальнюк та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2026. 419 с.

У збірнику публікуються повідомлення, виголошені авторами в якості доповідей на всеукраїнській науково-практичній конференції «Краєзнавство в умовах війни росії проти України: II краєзнавчі читання в пам'ять професора Лева Баженова», в яких розкрито політичні, економічні, соціальні, культурно-освітні аспекти історії рідного краю.

© Автори статей, 2026

ЗМІСТ

ПРОФЕСОР ЛЕВ БАЖЕНОВ – УЧЕНИЙ-ІСТОРИК, КРАЄЗНАВЕЦЬ, ПЕДАГОГ І ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ	3
Прокопчук В. Вчений європейського рівня	3
Баженова С. Л. В. Баженов – український історик-славіст	13
Баженов О. Мій батько Лев Баженов. Спогади	16
Задорожнюк В., Задорожнюк А. Баженов Лев Васильович у спогадах доньки та онука	21
Захар'єв (із Ватралів) В. Видатний український гуманіст Лев Васильович Баженов і Мархоцькознавство	26
Муляр А. Польський чинник у регіональній історіографії Правобережної України: спадщина Л. В. Баженова	31
Сердунич Л. Лев Баженов у моєму громадському житті та краєзнавчій діяльності	41
Чабан К. Праці Лева Васильовича Баженова у фондах Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки	45
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ	46
Стельмах В. Похід литовсько-руського війська на Коршев (Корчев): локалізація місця битви	50
Говорун В. Комплексне краєзнавче дослідження села Волосівці	58
Качеровська Н. Пирогівці – село на Бог-ріці	72
Гурська К. Край біля кордону: приграничне життя в історії Новокосянтинівщини	81
Яблонський В. Свято-Михайлівська парафія села Шарлаївки на Волині в унійний період	100
Завальнюк К. Микола Яворовський (1842-1919) – визначний історик-краєзнавець минулого	108
Єсюнін С. Письменниця Людвіка Сівіцька (Зоська Верас) – аспекти українського періоду життя	115
Сакалюк А. Роман Адам Сангушко: між патріотичним обов'язком та господарським поступом Волині	122
Скрипник А. Російський військовий чинник ХІХ ст. у краєзнавчій історіографії Поділля	129

Лозовий В. Суспільно-політичні події на Поділлі на початку ХХ ст. крізь призму ментальності українців краю	138
Адамський В. Муніципальні вибори 1917 р. на Волині ...	148
Онищук М., Маркова С., Кулікова Н. Симон Петлюра: від впливу української музики на витоки, становлення державотворчих ідей до очільника Директорії УНР	156
Рекрут В. Нові штрихи до біографії славетного подільянина Харитона Михайловича Лебідь-Юрчика (1877-1945)	164
Прокопчук В. Повстанська боротьба отамана Григор'єва	177
Марценюк Н. Візит Ю. Пілсудського у травні 1920 р. до тимчасової столиці УНР (міста Вінниці) у мемуарах Здіслава Грохольського	184
Кравчук О. Діяльність представників УНР у Чехословаччині в 1919-1923 рр.	188
Місінкевич Л. Яків Гальчевський – очільник Подільської повстанської групи: історико-військовий аспект	202
Красносілецький Д. Арешт і допит О. Кирпаченко – дружини отамана Я. Голюка	213
Коржик С. Візуальна реконструкція повсякденного життя та соціального ландшафту Лeticівщини 1926 року за матеріалами приватних фотоархівів	217
Байдич В., Погорілець О. Політика радянської влади щодо селянства та опір населення Меджибіжчини колективізації в 1930-х роках	228
Комарніцький О., Комарніцька Л. Мілітаризація молоді Поділля у 1930-х рр.: діяльність ТСОавіахіму у висвітленні газети «Сталінська молодь»	241
Будзінський І. Володимир Гаврилович Лагодзінський: крізь призму сфальсифікованої кримінальної справи	250
Климчук Л., Хоптяр Ю. Становлення бібліотеки Камянець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка	258
Трембіцький А. Творець монументальної української епопеї – подільянин Трохим Пасічник	271
Соловей М. Шкільні книгозбірні та бібліотека Кам'янець-Подільського обласного інституту удосконалення вчителів у другій половині 40-х – на	

початку 50-х років ХХ ст.	280
Онищук О. Євген Мурава (Незгай Козоріг) як представник філософської думки української діаспори другої половини ХХ століття	292
Роздобудько А. Історія Кам'янецьчини в особах: М. С. Горностай – керівник «Сільгосптехніки» в 60-70-х роках ХХ століття. Краєзнавче дослідження	298
Блажевич Ю. Відзначення Дня Соборності України на Хмельниччині: рік 2026	310
Медвідь Ф. Релігійна безпека українського суспільства в умовах війни росії проти України	323
Гуравська А., Григоренко О. Питання українсько-польських історичних та літературних зв'язків в дослідженнях докторки історичних наук, професорки Стефанії Баженової	332
Лазаренко В., Зелінський Р. Поступ Вінницьких краєзнавців	347
Айвазян О., Молчанова С. Мовна політика як чинник трансформації бібліотечної діяльності наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.	357
Філінюк А. Фольклорно-етнографічний спектр краєзнавчих студій Вадима і Євгена Гжегожевських	366
Макогончук О. Семантика та морфологія Славутського гобелена як джерела з історії побуту Волинського краю ..	375
Сосніна О. Культурні ініціативи у сфері нематеріальної спадщини як інструмент культурної стійкості громад (на практиці Хмельницької області)	379
Мороз Г. Експедиція фолькгурту «Ладовиці» селами Надзбруччя у 2024 році	384
Слободянюк П. Хмельниччина – вагома духовно-культурна скарбниця незалежної України	389
Бочуля М. Краєзнавчі студії здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії 2022-2025 років	394

Незважаючи на етнічну різноманітність, на всі внутрішньополітичні та соціальні потрясіння, після «Майдану» та «Революції Гідності» українському народу в своїй мудрості вдалося зберегти громадянську толерантність, повагу до життя людини. Але не вдалося зберегти мир. З початку 2014 року рф підступно анексувала Крим і 24 лютого 2022 року розв'язала повномасштабну війну проти України. Тому саме сьогодні у загальнолюдському процесі захисту своєї держави і пошуку мирного співіснування держав і народів Україна посідає провідне місце.

А гасло «Слава Україні! Героям Слава!», – омите кров'ю мільйонів полеглих за Україну в усіх війнах, набуло особливого загальнонаціонального значення в захисті та збереженні національної Української державності.

УДК 378.091:908(477.43)

Максим БОЧУЛЯ,
м. Хмельницький

КРАЄЗНАВЧІ СТУДІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.03 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА) ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ГУМАНІТАРНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ 2022–2025 РОКІВ

У статті здійснено комплексний аналіз науково-дослідної діяльності здобувачів спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії протягом 2022–2025 рр. Висвітлено широкую тематичну палітру студентських розвідок, що охоплюють археологічні пошуки, питання османської присутності на Поділлі, трагедію політичних репресій та регіональну біографістику. Доведено, що залучення майбутніх учителів до краєзнавчих студій є стратегічним інструментом формування їхньої фахової компетентності, національної ідентичності та збереження історичної пам'яті регіону в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: вища освіта, громадянське виховання, історичне краєзнавство, науково-дослідна робота, Хмельниччина.

Краєзнавчий пошук, який здійснюють студенти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, стає стратегічно важливим напрямом у сучасних соціокультурних умовах. В контексті тривалого протистояння російській агресії вивчення локальної історії перетворюється на дієвий інструмент формування національної самосвідомості та виховання патріотизму серед молоді. Дослідження регіонального минулого дозволяє майбутнім фахівцям краще досягнути загальноукраїнський історичний контекст через призму конкретних подій і доль рідного краю. Така діяльність має вирішальне значення для захисту та промоції унікальної культурної спадщини Хмельниччини, що є вагомим частинкою загальнодержавного надбання. Безпосередня участь здобувачів освіти у краєзнавчій роботі стимулює розвиток їхнього наукового потенціалу, критичного мислення та фахового вміння інтерпретувати історичні джерела. Крім того, результати цих розвідок стають цінним матеріалом для оновлення освітніх програм, дозволяючи наповнити навчальний процес живим, актуальним змістом. Зрештою, краєзнавчі студії виховують у студентів почуття відповідальності за збереження історичної пам'яті своєї громади.

Метою статті є комплексний науковий аналіз теоретико-методологічних та практичних засад реалізації краєзнавчих студій здобувачів бакалаврського рівня спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії протягом 2022–2025 рр., що передбачає дослідження структури обов'язкової дисципліни «Історичне краєзнавство в школі», висвітлення взаємозв'язку навчального процесу з музейною та архівною практиками, а також обґрунтування ролі локальної історії у формуванні національної ідентичності та професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах сучасних викликів.

У системі професійної підготовки вчителя в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії базується на системному вивченні локальної історії, що послідовно закріплено в ОПП різних років [30; 31; 32; 33].

Згідно з навчальними планами та графіками освітнього процесу, розподіл навчального навантаження зазнав певних змін: у

2022 р. вивчення курсу припадало на III семестр (2-й курс), а в редакціях ОПП 2023–2025 років викладання дисципліни було перенесено на IV семестр (2-й курс), що дозволило оптимізувати логічне поєднання теоретичних студій із наступною музейною практикою [30, с. 15; 31, с. 15; 32, с. 15; 33, с. 14]. Дисципліна обсягом 3 кредити ЕCTS (90 годин) передбачає підсумковий контроль у формі екзамену згідно з ОПП 2022–2024 рр. [30, с. 12; 31 с. 11; 32, с. 12]. Однак у редакції ОПП 2025 р. форму підсумкового контролю було змінено на залік, що відображає оновлені підходи до оцінювання результатів навчання майбутніх учителів історії та громадянської освіти [33, с. 14].

У редакції ОПП 2024 р. підхід було розширено через уточнення предметної спеціальності «Історія та громадянська освіта», що посилило змістовий зв'язок краєзнавства з актуальними завданнями громадянського виховання [33].

Краєзнавчі студії здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії впродовж 2022–2025 рр. відзначені широким тематичним охопленням, хронологічною глибиною та активною участю студентів на всеукраїнських і міжнародних наукових форумах. Здобувачі освіти опублікували результати своїх досліджень у збірниках конференцій, фахових і науково-краєзнавчих видань, демонструючи зацікавленість регіональною та національною історією матеріалів Хмельниччини й Поділля. Тематичні розділи охоплюють археологію, середньовічну та ранньомодерну спадщину, добу Української революції 1917–1921 рр., міжвоєнний і радянський період, а також освітній розвиток краю та актуальні суспільно-політичні проблеми сучасності. Кількість та різноманітність студентських наукових праць свідчать про розвиненість наукової школи краєзнавства на кафедрі суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Особливо помітним є залучення студентів до роботи з архівними першоджерелами, матеріалами польових археологічних практик. Сукупно ці публікації формують вагомий внесок у документування культурної та історичної спадщини регіону й є цінним результатом науково-краєзнавчої підготовки майбутніх учителів історії та громадянської освіти.

У 2022 р. студентська наукова активність здобувачів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії не лише кількісно зросла, а й помітно розширила свої горизонти, набувши виразного міжнародного виміру. Важливим кроком у популяризації подільської спадщини за кордоном стала праця А. Вермінської, яка підготувала польською мовою ґрунтовну статтю про дерев'яний козацький костел святого Михаїла Архангела у с. Зінків Хмельницького району, що була опублікована у престижному виданні Католицького університету Любліна [46, с. 243–244]. Це дослідження стало унікальним прикладом дієвого україно-польського наукового діалогу: майбутній фахівець ХГПА зуміла фахово представити автентичну пам'ятку регіональної сакральної архітектури в польськомовному академічному середовищі, акцентуючи на її історико-культурній цінності.

Того ж року, продовжуючи розвивати цей міжнародний вектор, у тому самому люблінському виданні О. Кобилянська описала кам'яний хрест у с. Слобідка-Гірчичнянська Кам'янець-Подільського району – ця розвідка також була реалізована в рамках спільного польсько-українського видавничого проекту [47, с. 231–232]. Обидві наукові статті ввійшли до репрезентативного колективного видання «*Znaki wiary i ramięsi*» за редакцією К. Халаса та О. Дубіної. Публікації студентів яскраво відображають сучасний культурно-історичний підхід до вивчення регіональних локацій, де кожна пам'ятка розглядається як невід'ємна частина загальноєвропейського культурного простору та важливий елемент формування національної пам'яті. Такий досвід міжнародної публікації засвідчив високий рівень підготовки студентів-істориків ХГПА та їхню здатність до інтеграції в європейське наукове співтовариство.

Науковий пошук дослідниць не обмежився вивченням сакральних пам'яток, а логічно трансформувався у глибокий аналіз інституційної історії рідного закладу освіти. А. Вермінська ґрунтовно звернулася до вивчення спадщини Проскурівського педагогічного училища, провівши детальний аналіз його внутрішньої структури, специфіки організації навчального процесу та стану матеріально-технічної бази у складний повоєнний період 1945–1953 рр. [15, с. 50–60]. Її розвідка дозволила простежити, як в умовах загальнодержавної відбудови відбувалося становлення фахової підготовки вчителів на місцевому рівні, та які

саме управлінські рішення допомагали долати виклики того часу для забезпечення належної якості освіти.

Паралельно з цим, О. Кобилянська зосередила свою наукову увагу на іншому стратегічно важливому аспекті діяльності тогочасної кузні педагогічних кадрів – організації заочної форми навчання у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії (на той час – педагогічному училищі) протягом 1945–1953 рр. [22, с. 199–207]. Дослідниця аргументовано висвітлює роль заочної освіти як ключового інструменту для оперативної ліквідації гострого дефіциту вчительських кадрів у сільських школах регіону після завершення Другої світової війни.

Обидві наукові праці пройшли успішну апробацію та були презентовані на XII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Духовні витоки Поділля» у Хмельницькому [15; 22]. Ці студії становлять вагомий внесок у вивчення військового та повоєнного педагогічного відродження регіону, адже вони не лише заповнюють суттєві лакуни в історії локальної освіти, а й наочно демонструють тяглість академічних традицій сучасної Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Залучення здобувачів до опрацювання реальних архівних матеріалів закладу підкреслює їхню високу фахову підготовку та здатність до професійного джерелознавчого аналізу.

У 2023 р. науковий пошук здобувачів академії відзначився поглибленням інтересу до об'єктів матеріальної культури та складних процесів іноземної адміністрації на теренах Поділля. Знаковим етапом стали дослідження І. Бондарчука та В. Племяника, які представили результати своїх ретельних польових спостережень під час освітнього семінару з археології у Державному історико-культурному заповіднику «Межибіж». Молоді дослідники здійснили детальний науковий опис та аналіз кістяного наконечника стріли, виявленого у давньоруському горизонті розкопу № 16 (ділянка «Стіна»). Цей артефакт був введений ними до наукового обігу як самостійний об'єкт дослідження, що дозволило значно розширити існуючі уявлення про специфіку матеріальної культури та ремісничі традиції давньоруського часу на Хмельниччині [2, с. 11–13].

Паралельно з археологічними розвідками, того ж року М. Бочуля зосередив увагу на вивченні регіонального виміру османських завоювань у ранньомодерну добу. Його наукова стаття,

398

присвячена аналізу внутрішньої політики Османської імперії на Поділлі протягом 1672–1699 рр., була опублікована у «Науковому віснику студентів та слухачів магістратури» [5, с. 7–13]. Автор провів ґрунтовну систематизацію адміністративних, соціально-економічних та правових заходів османської влади на анексованій подільській території. Спираючись на широку джерельну базу, дослідник висвітлив механізми функціонування Кам'янецького ейялету та трансформацію господарського життя краю під впливом Порту.

Усі студентські публікації 2023 р. демонструють високий рівень методологічної підготовки авторів, що виявляється у чіткій науковій постановці проблеми, вмінні працювати з першоджерелами та здатності інтегрувати нові емпіричні матеріали у широкий історичний контекст. Розвідки здобувачів стали важливим кроком у розвитку регіональних історичних студій, поєднуючи класичну археологію з актуальними питаннями політичної історії Поділля.

Найбільш продуктивним у кількісному та змістовному аспектах для наукової спільноти Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії став 2024 р. протягом якого студентські дослідження трансформувалися у системний аналіз регіональних старожитностей.

Серед археологічних студій особливої наукової ваги набула праця Н. Години, присвячена комплексному вивченню черняхівських керамічних комплексів Теофіпольщини [17, с. 48–52]. Авторці вдалося реалізувати детальне описово-аналітичне дослідження, яке не лише систематизує наявні знахідки, а й суттєво розширює наукові знання про пам'ятки черняхівської культури на теренах Хмельниччини, акцентуючи на типологічних особливостях виявлених керамічних матеріалів.

Важливий внесок у справу систематизації та збереження локальної спадщини зробила Х. П'явчук, яка провела масштабну роботу з інвентаризації археологічних локацій обласного центру [36, с. 11–16]. Дослідниця впорядкувала об'єкти археології міста Хмельницького, склавши їх аналітичний реєстр із детальною характеристикою кожної пам'ятки, що дозволяє чітко простежити історичну тяглість заселення території сучасного міста.

Географію та хронологію студентських пошуків доповнила розвідка О. Якубовської, яка сфокусувала свою увагу на вивченні

літописних болохівських міст Хмельниччини [43, с. 203–207]. У своїй роботі авторка ретельно дослідила топографію давньоруських поселень, їхні фортифікаційні особливості та визначила стратегічне місце цих укріплень у системі оборонних рубежів регіону, що має ключове значення для розуміння військово-політичної історії Поділля.

Високий рівень методологічної підготовки та актуальність обраних тем дозволили авторам оприлюднити результати своїх розвідок у спеціалізованому науковому виданні – збірнику матеріалів XI та XII Всеукраїнських студентських археологічних конференцій у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка [17; 36; 43]. Сукупно ці праці свідчать про високу наукову активність здобувачів ХГПА та їхню здатність вирішувати складні питання реконструкції історичного минулого через аналіз археологічних джерел.

Доба Української революції 1917–1921 рр. знайшла відображення у п'яти самостійних студентських розвідках, оприлюднених на Другій Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Регіональні студії української історії» у Вінниці у 2024 р. Р. Мазур реконструював революційні процеси на Поділлі 1917 р. крізь призму спогадів О. Снегова – учасника тих подій, чиї мемуари досі не отримали належної наукової уваги [28, с. 80–83]. М. Сівак дослідив хід виборів до Українських установчих зборів у с. Райківці Проскурівського повіту, встановивши особливості перебігу виборчої кампанії на місцевому рівні [38, с. 175–178]. Л. Гоцій звернула увагу на кримінальну злочинність у Літинському повіті в січні–квітні 1918 р., розглядаючи її як індикатор соціальної дестабілізації революційної доби [19, с. 168–172]. Кадровий склад і практичну діяльність міліції Ямпільського повіту навесні 1918 р. проаналізувала В. Шевчук, показавши механізми формування нових органів правопорядку в умовах революційного хаосу [42, с. 172–174]. Суспільно-політичне становище Вінницького повіту навесні 1918 р. стало предметом дослідження О. Якубовської, яка вписала місцеве тимчасове в контексті змагань різних політичних сил за контроль над регіоном [45, с. 15–17]. Ці п'ять взаємодоповнюючих праць індивідуальний цілісний мікроісторичний зріз революційної доби Поділля [19; 28; 38; 42; 45].

Персоналістичний вимір краєзнавчих студій у 2024 р. відзначився особливою увагою до видатних постатей, чия діяльність залишила глибокий слід в історії та культурі Поділля. Вагомий внесок у цей напрям зробив М. Бочуля, який підготував серію різнопланових розвідок. Зокрема, дослідник проаналізував присутність постаті М. Грушевського на шпальтах газети «Поділля», детально простеживши, як саме регіональна періодична преса відображала та популяризувала державотворчі ідеї видатного історика [9, с. 77–80]. Такий підхід дозволив розкрити рецепцію інтелектуальної спадщини Грушевського в локальному контексті. Окрім того, М. Бочуля звернувся до маловідомого епізоду біографії Т. Шевченка, дослідивши його археографічну експедицію на Поділлі, а результати праці представив у збірнику конференції «Шевченко в полікультурному просторі» [3, с. 11–14]. Також студент підготував неординарну статтю про контрабандну діяльність Й. Г. Скорубського на польсько-радянському прикордонні у 1921–1929 рр. [7, с. 377–383].

Культурно-освітній простір регіону став об'єктом дослідження О. Якубовської, яка підготувала ґрунтовний нарис про багатогранну освітню й культурну діяльність О. Степенка у просторі Поділля [44, с. 330–332]. Мікроісторичний та генеалогічний аспекти краєзнавства розвинув Р. Мазур, підготувавши історичний нарис про с. Мазники до конференції, присвяченої пам'яті видатного дослідника Ю. Сіцінського [27, с. 157–160]. Він же розширив географію подільських зв'язків до міжнародного масштабу, написавши нарис про Р. Песотту – уродженку Подільського краю, яка емігрувала до США і стала там знаною лідеркою профспілкового руху [29, с. 356–360]. Важливим доповненням до літопису населених пунктів регіону стала праця Т. Куйдан, яка реконструювала історичне минуле с. Білецьке у період XVI–XIX ст. [25, с. 26–30].

Особливе морально-етичне та символічне значення серед публікацій 2024 р. має стаття В. Хоптяної та В. Адамського про О. Хоптяного [41, с. 413–418]. Це дослідження присвячене студенту-історика, який ще під час навчання щиро захопився краєзнавчими розвідками, а з початком повномасштабного вторгнення став на захист України. Дана праця є емоційним та переконливим свідченням нерозривного зв'язку між академічною науковою традицією кафедри суспільних дисциплін та високою

громадянською позицією її вихованців, для яких знання історії рідного краю стало фундаментом свідомого патріотизму.

Окреме й надзвичайно вагоме місце в науковому доробку 2024 р. посідає масштабний груповий дослідницький проєкт «Історико-правовий вимір політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.)», реалізований за концептуальною ідеєю та під фаховим керівництвом завідувача кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидата історичних наук, доцента В. Острового [21]. Співавторами цього фундаментального видання виступили талановиті студенти-дослідники: Н. Година [18, с. 25–27], Т. Куйдан [24, с. 32–33], Х. П'явчук [34, с. 34–36] та І. Бондарчук [1, с. 38–40]. Проєкт став результатом копіткої роботи з першоджерелами – кримінально-слідчими справами фондів Державного архіву Хмельницької області – і зразком успішного колективного архівного пошуку, спрямованого на детальну реконструкцію та відтворення людських долі, понівечених або фізично знищених радянським тоталітарним терором.

У межах реалізації проєкту особливу увагу приділено персоналізації історичного болю через конкретні біографічні студії. Серед них виокремлюються два ґрунтовні розгорнуті нариси: дослідження про «контрреволюціонера» Я. С. Полукравця, у якому розкрито трагізм життя людини, штучно кваліфікованої репресивною радянською системою як небезпечний «ворог» [16, с. 37–54], та робота під символічною назвою «Зламані долі», що присвячена реконструкції хресного шляху звичайного селянина С. П. Березнюка [23, с. 55–69]. Окрім того, окрема наукова розвідка присвячена життєпису Л. Н. Климчука, чия особистість була остаточно зламана репресивною машиною 1930-х рр. [35, с. 70–84]. Ці мікроісторії дозволяють органічно вписати індивідуальну трагедію у глобальний контекст сталінського терору, надаючи сухим і абстрактним статистичним даним живого, емоційно наповненого людського виміру.

Структурно проєкт об'єднує кілька тематичних розділів різного обсягу, які в сукупності формують цілісне та системне бачення карально-репресивної практики радянської влади на Хмельниччині [21]. Видання, що побачило світ у ХГПА у 2024 р., стало першим в історії кафедри суспільних дисциплін настільки цілеспрямованим колективним науковим продуктом студентського

авторства. Його поява не лише збагатила регіональну історіографію, а й стала переконливим свідченням набуття здобувачами освіти високих навичок роботи з архівними фондами, що є ключовою фаховою компетентністю для майбутнього спеціаліста в галузі регіональної та локальної історії.

Важливою складовою наукового пошуку М. Бочулі став аналіз інтелектуального спадку знаного педагога та вченого, що знайшов відображення у виступі на конференції «Студентська молодь у науці». Дослідник представив ґрунтовну доповідь, присвячену вивченню наукової спадщини М. Дарманського, проаналізувавши її крізь специфічну призму дослідження феномену студентства [11, с. 44–48]. У своїй роботі автор акцентував увагу на внеску відомого науковця у висвітлення ролі студентського руху в соціокультурних процесах регіону, виявивши ключові методологічні підходи Дарманського до вивчення молодіжного середовища. Ця розвідка дозволила не лише актуалізувати здобутки видатного подолянина, а й простежити еволюцію наукових поглядів на студентство як активний суб'єкт історичних та освітніх трансформацій. Публікація результатів цього дослідження стала вагомим внеском у розвиток персоналістичного напрямку краєзнавства та педагогічної думки Хмельниччини.

У 2025 р. студентська краєзнавча наука в академії продемонструвала вихід на новий якісний рівень, що проявилось у глибокій аналітичності та залученні до наукового обігу раніше невідомих джерел. Особливе місце у структурі досліджень посіла тематика Подільського єялету, яку ґрунтовно опрацював М. Бочуля. Дослідник зосередив увагу на маловідомому аспекті архітектурної спадщини Кам'янця-Подільського – мінареті при костелі Петра і Павла, детально реконструювавши складну будівельну та конфесійну історію цієї унікальної пам'ятки, що поєднує в собі ісламські та християнські традиції [5, с. 25–30]. Крім того, студент представив унікальну розвідку про арабський напис XVIII ст., виявлений під шаром штукатурки в палаці Крупенських, здійснивши його історико-філологічну інтерпретацію [40, с. 30–34].

Цей же науковий форум став майданчиком для оприлюднення результатів масштабних археологічних студій інших здобувачів. Зокрема, А. Ільчук та М. Бочуля представили спільне дослідження про кургани міста Хмельницького, у якому детально проаналізували та охарактеризували стан вивчення цих

об'єктів в історіографічному вимірі, підкресливши важливість збереження курганних насипів у межах сучасного міста [20, с. 35–39].

Вагомим внеском у вивчення давньоруської та античної спадщини стали розвідки Р. Мазура, який презентував статтю про давньоруське городище Божськ [26, с. 8–12], та М. Сівака, котрий дослідив ружичанський могильник черняхівської культури [37, с. 17–21]. Свою чергою, А. Тарчевський зосередив увагу на фортифікаційних спорудах середньовіччя, проаналізувавши давньоруські городища Новоушиччини [39, с. 12–16]. Усі ці наукові праці є логічним та вагомим результатом безпосередньої участі студентів у польових археологічних та архівних практиках, організованих кафедрою суспільних дисциплін ХГПА, що підтверджує ефективність поєднання теоретичного навчання з практичною науково-дослідною діяльністю.

У 2025 р. корпус наукових праць поповнився новими дослідженнями в галузі краєзнавчої педагогіки. Зокрема, М. Бочуля проаналізував особливості відновлення освітнього процесу в Городоцькій середній школі № 1 у повоєнний час (1946–1947 рр.), презентувавши результати на II конференції «Поділля і Південно-Східна Волинь» [13, с. 183–194].

Значну увагу було приділено також медичній персоналістиці та біографістиці. У своїх розвідках М. Бочуля актуалізував постать І. Пастушина, розкривши його лікарську діяльність на Поділлі [10, с. 484–490]. Окрему статтю студент присвятив М. Чорнобровому, висвітливши його життєвий шлях і внесок у розвиток охорони здоров'я Хмельниччини [12, с. 474–482]. Ці праці побачили світ у збірниках матеріалів конференцій, присвячених історії міст і сіл Хмельниччини та її часовим пластам. Підсумком наукової роботи стала стаття діяльності краєзнавця В. Кундельського в контексті українського державотворення, опублікувавши результати у виданні «Краєзнавець Хмельниччини» [8, с. 47–48].

Підсумовуючи, зазначимо, що краєзнавчий доробок здобувачів спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) за період 2022–2025 рр. становить понад 55 праць, що свідчить про високу інтенсивність їхньої наукової підготовки. Тематичний вектор розвідок є надзвичайно розгалуженим: від археології та

османського впливу на Поділлі до трагічних сторінок сталінського терору, персоналістики в медицині та освіті, а також актуальних викликів сьогодення. Попри чітку локалізацію об'єктів у межах Хмельниччини, низка досліджень виходить на загальноукраїнський та міжнародний рівні. Різноманітність видавничих форматів підтверджує активну апробацію результатів на всеукраїнських конференціях, а наявність іншомовних публікацій засвідчує успішну інтеграцію студентства у світовий науковий простір.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондарчук І. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проект. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проект* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 38–40.
2. Бондарчук І. С., Племянник В. О. Кістяний наконечник стріли з давньоруського шару розкопу № 16 («Стіна»). *Меджибіж археологічний: від нижнього палеоліту до раннього модерну: матеріали освіт. семінару з археології для молодих дослідників* (Меджибіж, 17–18 листоп. 2023 р.). 2025. № 1–2. С. 11–13.
3. Бочуля М. Археографічна експедиція Тараса Шевченка на Поділлі. *Шевченко в полікультурному просторі: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (Хмельницький, 22 трав. 2024 р.). Хмельницький: ХГПА, 2024. С. 11–14.
4. Бочуля М. Внутрішня політика Османської імперії на території Поділля (1672–1699 рр.). *Науковий вісник студентів та слухачів магістратури*. 2023. № 1 (83). С. 7–13.
5. Бочуля М. Історія будівництва мінарета костелу Петра і Павла м. Кам'янець-Подільський. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених: І всеукраїнської студентської археологічної конференції* (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.) [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), С. О. Семенчук (відп. ред.), Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 25–30.
6. Бочуля М. Історія досліджень курганних насипів міста Хмельницький. *Україна у сучасному геополітичному просторі: погляд молоді: зб. наук. пр. студ. та молод. вчених* / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький: Вид-во МАУП, 2025. Вип. 5. С. 20–26.
7. Бочуля М. Контрабанда на польському кордоні (1921–1929 рр.): дослідження діяльності Й. Г. Скорубського. *Історія міст і сіл Хмельниччини: матеріали І всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Городок, 25 жовтня 2024 р.): У 2-х тт. / [ред. кол.: Н. Андрійчук (співгол.),

Ю. Телячий (співгол.), В. Прокопчук (заст. співгол.), Ж. Максимова (співгол.), О. Федоров (заст. співгол.), В. Адамський (відп. ред.), Ю. Блажевич та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М. 2024. Т. 2. С. 377–383.

8. Бочуля М. Краєзнавець Валерій Кундельський про українське державотворення. *Краєзнавець Хмельниччини: науково-краєзнавчий збірник* / [гол. редкол. В. Р. Адамський; відп. ред. В. С. Прокопчук, О. Б. Комарніцький та ін.]. Хмельницький: ХОО НСКУ, 2025. Вип. 21: На пошану Олега Григоровича Погорільця. С. 47–48.

9. Бочуля М. Михайло Грушевський на шпальтах газети «Поділля»: державотворчий контекст. *Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р.* / відповід. ред. І. М. Романюк. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 77–80.

10. Бочуля М. Слідами ескулапа: медична діяльність Івана Пастушина на Поділлі. *Історія міст і сіл Хмельниччини: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (селище Ярмолинці, 27 червня 2025 р.)* / [ред. кол.: А. Шутяк (співгол.), В. Адамський (співгол.), В. Прокопчук (заст. співгол.), Ю. Хоптяр (заст. співгол.), Ю. Блажевич, К. Бурдуваліс, А. Гуменюк та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2025. С. 484–490.

11. Бочуля М. Студентство у науковій спадщині Миколи Дарманського: візія дослідників. *Студентська молодь у науці: матеріали всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 13 трав. 2024 р.)*. Хмельницький: ХГПА, 2024. С. 44–48.

12. Бочуля М. Штрихи життєвого шляху Миколи Петровича Чорнобрового у розвитку медицини Хмельницької області. *Хмельниччина у часових пластах минулини та у викликах сьогодення: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 19 вересня 2025 р.)* / [ред. кол.: І. Шоробура (голова), О. Галус (заст. гол.), Б. Кришук (відп. секр.), В. Адамський, Ю. Блажевич, К. Бурдуваліс, С. Єсюнін, О. Завальнюк та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2025. С. 474–482.

13. Бочуля М., Саміла Т. Відновлення освітнього процесу в Городоцькій середній школі № 1 у повоєнний період 1946–1947 рр. *Поділля і Південно-Східна Волинь: матеріальна та духовна культура краю: матеріали II всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 25 квітня 2025 р.)* / [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (заст. гол. ред.), В. Р. Адамський (відп. ред.), О. Л. Бакіна, Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 183–194.

14. Бочуля М., Ільчук А., Саміла Т. Штрихи життєвого шляху Миколи Петровича Чорнобрового у розвитку медицини Хмельницької області. *Хмельниччина у часових пластах минулини та у викликах сьогодення: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*

(м. Хмельницький, 19 вересня 2025 р.) / [ред. кол.: І. Шоробура (голова), О. Галус (заст. гол.), Б. Кришук (відп. секр.), В. Адамський, Ю. Блажевич, К. Бурдуваліс, С. Єсюнін, О. Завальнюк та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2025. С. 474–482.

15. Вермінська А. Проскурівське педагогічне училище у 1945–1953 рр.: структура, навчальний процес, матеріальна база. *Духовні витoki Поділля: освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 85 річчя утворення Хмельницької області): матеріали XII всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 20 верес. 2022 р.)*. Хмельницький: ХГПА, 2022. С. 50–60.

16. Година Н. «Контрреволюціонер» Яків Спиридонович ПОЛУКРАВЕЦЬ за матеріалами кримінально-слідчих справ Державного архіву Хмельницької області. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проект* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проекту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 37–54.

17. Година Н. Досліджені черняхівські керамічні комплекси Теофіпольщини. *Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи: Збірник матеріалів XI та XII Всеукраїнських студентських археологічних конференцій*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 48–52.

18. Година Н. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проект*. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проект* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проекту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 25–27.

19. Гоцій Л. Кримінальні злочини в Літинському повіті у січні–квітні 1918 року. *Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*. 11 квітня 2024 р. / відповід. ред. І. М. Романюк. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 168–172.

20. Ільчук А., Бочуля М. Історіографія дослідження курганів м. Хмельницького. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених: I всеукраїнської студентської археологічної конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.)* [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), С. О. Семенчук (відп. ред.), Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 35–39.

21. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920 – 1950-ті рр.): Дослідницький проект* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проекту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. 115 с.; іл.

22. Кобилянська О. Організація заочної форми навчання у Проскурівському педагогічному училищі в 1945–1953 роках. *Духовні витoki Поділля: освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 85 річчя утворення*

Хмельницької області): матеріали XII всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 20 верес. 2022 р.). Хмельницький: ХГПА, 2022. С. 199–207.

23. Куйдан Т. Зламани долі: історія репресованого українського селянина Сави Петровича БЕРЕЗНЮКА за матеріалами Державного архіву Хмельницької області. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проєкт* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 55–69.

24. Куйдан Т. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проєкт. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проєкт* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 32–33.

25. Куйдан Т. Історія села Білецьке XVI–XIX ст. *Історія міст і сіл Хмельниччини: матеріали I всеукраїнської науково практичної конференції (м. Городок, 25 жовтня 2024 р.): У 2-х тт.* / [ред. кол.: Н. Андрійчук (співгол.), Ю. Телячий (співгол.), В. Прокопчук (заст. співгол.), Ж. Максимова (співгол.), О. Федоров (заст. співгол.), В. Адамський (відп. ред.), Ю. Блажевич та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2024. Т. 2. С. 26–30.

26. Мазур Р. Давньоруське городище Божськ. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених: I всеукраїнської студентської археологічної конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.)* [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), С. О. Семенчук (відп. ред.), Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 8–12.

27. Мазур Р. Історичний нарис села Мазники. Юхим (Євфимій) Сіцінський – подільський історик-краєзнавець, релігійний і громадський діяч (до 165-річчя від дня народження): матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Деражня, 18 жовтня 2024 р.) / [Ю. В. Телячий (гол. ред.), В. С. Прокопчук (заст. гол. ред.), В. Р. Адамський (відп. ред.), К. М. Бурдуваліс, Л. Й. Долінська, О. М. Завальнюк, О. В. Замазій та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2024. С. 157–160.

28. Мазур Р. Революційні процеси на Поділлі 1917 р. у спогадах О. Снегова. *Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р.* / відповід. ред. І. М. Романюк. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 80–83.

29. Мазур Р. Роуз Песотта: від іммігрантки до лідерки профспілкового руху. *Історія міст і сіл Хмельниччини: матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Городок, 25 жовтня 2024 р.): У 2-х тт.* / [ред. кол.: Н. Андрійчук (співгол.), Ю. Телячий (співгол.), В. Прокопчук (заст. співгол.), Ж. Максимова (співгол.), О. Федоров (заст. співгол.),

В Адамський (відп. ред.), Ю. Блажевич та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М. 2024. Т. 2. С. 356–360.

30. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Спеціальність 014 Середня освіта. Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія; розроб. В. М. Островий [та ін.]. Хмельницький, 2024. 27 с.

31. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (зі змінами від 24.03.2025). Спеціальність 014 Середня освіта. Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія; розроб. В. М. Островий [та ін.]. Хмельницький, 2025. 23 с.

32. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Спеціальність 014 Середня освіта (Історія). Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія) / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія ; розроб. В. М. Островий [та ін.]. Хмельницький, 2022. 27 с.

33. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Спеціальність 014 Середня освіта (Історія). Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія) / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія ; розроб. В. М. Островий [та ін.]. Хмельницький, 2023. 25 с..

34. П'явчук Х. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проєкт. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проєкт* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 34–36.

35. П'явчук Х. Лука Никифорович КЛИМЧУК у жорнах репресій 1930-х рр. за матеріалами Державного архіву Хмельницької області. *ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР політичних репресій на Хмельниччині (1920–1950-ті рр.): Дослідницький проєкт* / [В. Островий (автор ідеї та кер. проєкту, гол. ред.), Н. Година, Т. Куйдан, Х. П'явчук, І. Бондарчук]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 70–84.

36. П'явчук Х. Об'єкти археології м. Хмельницький. *Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи: Збірник матеріалів XI та XII Всеукраїнських студентських археологічних конференцій*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 11–16.

37. Сівак М. Археологічні дослідження ружичанського могильника Черняхівської культури. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки*

України – погляд молодих вчених: I всеукраїнської студентської археологічної конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.) [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), С. О. Семенчук (відп. ред.), Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 17–21.

38. Сівак М. Вибори до Українських Установчих зборів у с. Райківці Проскурівського повіту. *Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р.* / відповід. ред. І. М. Романюк. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 175–178.

39. Тарчевський А. Давньоруські городища Новоушиччини. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених: I всеукраїнської студентської археологічної конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.)* [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), С. О. Семенчук (відп. ред.), Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 12–16.

40. Туранська К., Бочуля М. Надпис під шпукатуркою арабською мовою XVIII ст. в палаці Крупенських. *Старожитності, пам'ятки, археологічні знахідки України – погляд молодих вчених: I всеукраїнської студентської археологічної конференції (м. Хмельницький, 20 листопада 2024 р.)* [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), С. О. Семенчук (відп. ред.), Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. С. 30–34.

41. Хоптяна В. Олександр Хоптяний – студент-історик, який став захисником України. *Історія міст і сіл Хмельниччини: матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Городок, 25 жовтня 2024 р.): У 2-х тт.* / [ред. кол.: Н. Андрійчук (співгол.), Ю. Телячий (співгол.), В. Прокопчук (заст. співгол.), Ж. Максимова (співгол.), О. Федоров (заст. співгол.), В. Адамський (відп. ред.), Ю. Блажевич та ін.]. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М. 2024. Т. 2. С. 413–418.

42. Шевчук В. Міліція Ямпільського повіту навесні 1918 року: кадровий склад та функціональна діяльність. *Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р.* / відповід. ред. І. М. Романюк. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 172–174.

43. Якубовська О. Болохівські городища на Хмельниччині. *Археологічні дослідження в Україні: здобутки і перспективи: Збірник матеріалів XI та XII Всеукраїнських студентських археологічних конференцій. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. С. 203–207.*

44. Якубовська О. Олександр Дмитрович Степенко в освітньому просторі Поділля. *Поділля і Південно-Східна Волинь: матеріальна та духовна культура краю: матеріали I всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 12 квітня 2024 р.)* / [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (зас. гол. ред.), В. Р. Адамський

(відп. ред.), О. Л. Бакіна, Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. С. 330–332.

45. Якубовська О. Суспільно-політичне становище Вінницького повіту навесні 1918 року. *Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р. / відповід. ред. І. М. Романюк. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 15–18.*

46. Verminska A. Drewniany kościół kozacki św. Michała Archaniola we wsi Zinków, rejon chmielnicki, obwód chmielnicki. *Znaki wiary i pamięci. Edukacja przez projekty studentów pedagogiki KUL / red. K. Chałas, O. Dubinina. Lublin, 2022. T. 2. S. 243–244.*

47. Kobilyanska O. Zabytek archeologiczny, kamienny krzyż, wieś Słobidka-Hirchychniańska, rejon kamieniecko-podolski, obwód chmielnicki. *Znaki wiary i pamięci. Edukacja przez projekty studentów pedagogiki KUL / red.: K. Chałas, O. Dubinina. Lublin, 2022. T. 2. S. 231–232.*